

УДК 347.94

Піддубна Г.В., старший викладач кафедри цивільного, господарського та екологічного права

Кошарний М.А., студент бакалавр спеціальності 081 Право

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м.Дніпро, Україна)

ОСКАРЖЕННЯ ВИКОНАВЧОГО НАПISУ НОТАРІУСА

Нотаріус вчиняє виконавчі написи, якщо подані документи підтверджують безспірність заборгованості або іншої відповідальності боржника перед стягувачем та за умови, що з дня виникнення права вимоги минуло не більше трьох років, а у відносинах між підприємствами, установами та організаціями – не більше одного року. Якщо для вимоги, за якою видається виконавчий напис, законом встановлено інший строк давності, виконавчий напис видається у межах цього строку (стаття 88 Закону України «Про нотаріат») [1].

У пунктах 20, 22 постанови Великої Палати Верховного Суду від 15 січня 2020 року у справі № 305/2082/14-ц (провадження № 14-557цс19) зазначено, що «вчинення нотаріусом виконавчого напису - це нотаріальна дія (пункт 19 статті 34 Закону України «Про нотаріат»). При цьому нотаріус здійснює свою діяльність у сфері безспірної юрисдикції і не встановлює прав або обов'язків учасників правовідносин, не визнає і не змінює їх, не вирішує по суті питань права. Тому вчинений нотаріусом виконавчий напис не породжує права стягувача на стягнення грошових сум або витребування від боржника майна, а підтверджує, що таке право виникло в стягувача раніше. Мета вчинення виконавчого напису - надання стягувачу можливості в позасудовому порядку реалізувати його право на примусове виконання зобов'язання боржником. При цьому безспірність заборгованості чи іншої відповідальності боржника для нотаріуса підтверджується формальними ознаками - наданими стягувачем документами згідно з Переліком документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріусів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 1999 року № 1172» [2].

У статті 89 Закону України «Про нотаріат» міститься перелік вимог до змісту виконавчого напису, не дотримання яких може також бути підставою для ініціювання його оскарження. Зокрема, відповідно до вимог вказаної статті Закону України «Про нотаріат» у виконавчому написі повинні зазначатися: дата (рік, місяць, число) його вчинення, посада, прізвище, ім'я, по батькові нотаріуса, який вчинив виконавчий напис; найменування та адреса стягувача; найменування, адреса, дата і місце народження боржника, місце роботи (для громадян), номери; рахунків в установах банків (для юридичних осіб); строк, за який провадиться стягнення; суми, що підлягають стягненню, або предмети, які підлягають витребуванню, в тому числі пеня, проценти, якщо такі належать до стягнення; розмір плати, сума державного мита, сплачуваного стягувачем, або мита, яке підлягає стягненню з боржника; номер, за яким виконавчий напис зареєстровано; дата набрання юридичної сили; строк пред'явлення виконавчого напису до виконання; інші відомості, передбачені статтею 18 Закону України «Про виконавче провадження» [3]. Виконавчий напис скріплюється підписом і печаткою нотаріуса.

У випадку недотримання нотаріусом вимог, щодо надання стягувачем документів на підставі яких можливе вчинення виконавчого напису та інших вимог закону щодо вчинення виконавчого напису, боржник може реалізувати свої право на звернення до суду з позовною заявою про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню.

Для вчинення виконавчого напису стягувачем або його уповноваженим представником нотаріусу подається заява, у якій, зокрема, мають бути зазначені: відомості про найменування і місце проживання або місцезнаходження стягувача та боржника; дата і місце народження боржника – фізичної особи, місце його роботи; номери рахунків у банках, кредитних установах, код за ЄДРПОУ для юридичної особи; строк, за який має провадитися стягнення; інформація щодо суми, яка підлягає стягненню, або предметів, що підлягатимуть витребуванню, включаючи пеню, штрафи, проценти тощо. Заява може містити також іншу інформацію, необхідну для вчинення виконавчого напису.

Підстави для визнання виконавчого напису таким що не підлягає виконанню: 1) виконавчий напис вчиняється за договором, який нотаріально не посвідчений, що порушує п. 1 постанови Кабінету Міністрів від 29 червня 1999 року № 1172 «Про затвердження переліку документів, за якими стягнення заборгованості провадиться у безспірному порядку на підставі виконавчих написів нотаріуса»; 2) виконавчий напис вчиняється за зобов'язаннями боржника, за якими спливає строк позовної давності, що порушує норму ст. 88 Закону «Про нотаріат»; 3) виконавчий напис за кредитними зобов'язаннями вчиняється в порушення вимог, закріплених у ст. 87 Закону «Про нотаріат».

Позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (частина друга статті 27 Цивільного-процесуального кодексу України) [4]. Однак, для вказаної категорії справ можлива альтернативна підсудність, що зокрема, вбачається з частиною дванадцятою статті 28 Цивільного-процесуального кодексу України, згідно якого, позови до стягувача про визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню, або про повернення стягненого за виконавчим написом нотаріуса можуть пред'являтися також за місцем його виконання.

При зверненні до суду необхідно переконатися в тому, що кредитний договір має звичайну письмову - не нотаріальну форму. Також слід перевірити документ по пунктах на наявність передбаченої заздалегідь можливості стягнення кредитного боргу за допомогою виконавчого напису нотаріуса. Перевірити термін, на який видавався кредит (строк повернення кредиту), з терміном, зазначеним у виконавчому написі [5].

У постанові від 27 березня 2019 року у справі № 137/1666/16-ц (провадження № 14-84цс19) Велика Палата Верховного Суду зазначила, що «для правильного застосування положень статей 87, 88 Закону України «Про нотаріат» у такому спорі суд повинен перевірити доводи боржника у повному обсязі й установити та зазначити в рішенні, чи справді на момент вчинення нотаріусом виконавчого напису боржник мав безспірну заборгованість перед стягувачем, тобто чи існувала заборгованість взагалі, чи була заборгованість саме такого розміру, як зазначено у виконавчому написі, та чи не було невирішених по суті спорів щодо заборгованості або її розміру станом на час вчинення нотаріусом виконавчого напису» [2].

У постановках Верховного Суду від 07 лютого 2018 року у справі № 204/4071/14 (провадження № 61-360св18), від 09 лютого 2022 року у справі № 547/210/20 (провадження № 61-16834св21) зазначено, що вчинення нотаріусом виконавчого напису відбувається за фактом подання стягувачем документів, які згідно із відповідним Переліком є підтвердженням безспірності заборгованості або іншої відповідальності боржника перед стягувачем. Однак сам по собі цей факт (подання стягувачем відповідних документів нотаріусу) не свідчить про відсутність спору стосовно заборгованості як такого [2].

Для правильного застосування положень статей 87, 88 Закону України «Про нотаріат» у такому спорі суд повинен перевірити доводи сторін у повному обсязі й установити та зазначити в рішенні, чи справді на момент вчинення нотаріусом

виконавчого напису боржник мав безспірну заборгованість перед стягувачем, тобто чи існувала заборгованість узагалі, чи була заборгованість саме такого розміру, як зазначено у виконавчому написі, та чи не було не вирішених по суті спорів щодо заборгованості або її розміру на час вчинення нотаріусом виконавчого напису. Така правова позиція Великої Палати Верховного Суду, викладена у постановах від 15 січня 2020 року у справі № 305/2082/14-ц (провадження № 14-557цс19), від 02 липня 2019 року у справі № 916/3006/17 (провадження №14-278гс18) [2].

Обґрунтовуючи підстави позову у справі № 947/10174/21, позивач посилався на те, що виконавчий напис вчинений із порушенням закону, оскільки нотаріус не переконався в безспірності боргу та порушив вимоги щодо процедури оформлення і змісту виконавчого напису [2]. Таким чином, нотаріус при вчиненні оспорюваного виконавчого напису не переконався належним чином як у безспірності розміру заборгованості, з метою погашення якої запропоновано звернути стягнення за виконавчим написом, так і у самому розмірі такої заборгованості.

Перелік посилань

1. Про нотаріат. Закон України від 2 вересня 1993 року № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
2. Постанова Верховного Суду від 15 лютого 2023 року у справі № 947/10174/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109132244>
3. Про виконавче провадження. Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
5. Визнання виконавчого напису нотаріуса таким, що не підлягає виконанню. URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/index>